

1. fejezet:
Helyi egyedi védelem alatt álló elemek

Sorsz.	hrsz.	cím	Megnevezés	Megjegyzés
Épületek, építmények				
1.	501	Fő utca 11.	volt Pallavicini kúria (ma panzió)	Az egykori baksi major. Az L-alaprajzú, nyerstégla homlokzatú épületet, a XX. század első évtizedeiben emelték. Az épület jó állapotban van, de tömeghatását nagyon lerontja az igénytelen építészeti megformálású tetőtérbeépítés.
2.	1/1	Fő utca 92.	Községháza	A XX. század közepén emelheték a település központjában álló földszintes épületet. Legfőbb „díszé” arányos tömegformálása és hangsúlyos oromfala, amely a főhomlokzat szimmetriatengelye felett áll. Bejárátát tömzsi oszlopok és boltív emeli ki, illetve az oromzat ovális szellőzőablaka. Az utcakép meghatározó, hangulatos eleme.
3.	51	Fő utca 116.	iskola	Hagyományos alföldi népiskola, talán a Klebelsberg Kúnó-féle iskolaépítési program idejéből, a XX. század második negyedéből. A földszintes, kontyolt nyeregtetős épület díszítése nagyon mértéktartó, mégis az utcakép meghatározó eleme, annál is inkább, mert a belterületnek helyet adó hátság peremén épült.
4.	469	Petőfi utca	magtár	A volt baksi major impozáns, monumentális hatású gazdasági épülete. A XIX. század második felében épülhetett, szép példája a korszak egyszerű építészeti, eszközöket alkalmazó, ugyanakkor jó minőségű ipari-mezőgazdasági építészetének. A masszív, építményt. csak a főpárkány, valamint a négyzetes, szegmensíves záradékú magtáráblakok tagolják. A bütőhomlokzatot a tető hajlásszögét követő, hatalmas, meredek oromzat zárja le.
5.	0232/1	Levelényi major	magtár	A fennmaradt magtárépület igen egyszerű, földszintes, csonkakontyos nyeregtetővel fedett építmény. Rövidebb oldalain nagyméretű szegmensíves lezárású kapuk vannak, oldalhomlokzatait csak a szegmensíves záradékú szellőzőablakok élénkítik.
6.	0232/5	Levelényi major	Pallavicini kúria (ma: lakás)	1800-as évek közepén, későklasszicista stílusban épült földszintes kúria. Az arányos, fehérre meszelt homlokzatú ház a magyar klasszicizmus építészetének falusi kúriáit idézi sallangmentes formálásával, kiegyensúlyozott tömegarányaival, az ablakok és a tömör falfelületek jól eltalált ritmusával. A nyílászárók eredetiek, csakúgy, mint a bennük lévő korabeli pálcárcsok. Az épülethez utólag hozzáépített támpillérek arról árulkodnak, hogy időközben statikai problémák léptek fel az épületnél.

2. fejezet:

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság által megállapított és nyilvántartásba vett egyedi tájértékek listája¹

Sz	Név	Pontos helyszín	H	Főbb jellemzők	Kor, keletkezés időpontja	Állapot, állag	Szükséges intézkedés
1	régi sírkövek	Közégsírkövek délkamerai sarka.		Egységes stílusú, régi kialakítású (II. világháború előtti) sírkövek. Jézus és Szűz Mária domborművéssel a keresztien. A területön egy helyen, három sorban helyezkednek el.	1945 előtt	Jó állapotú.	
2	Lévelé nyílmajor magtár épület	Lévelényi-major.		Istállóként használt épület, egykori magtár. Átalakított, modernizált.	19. század	Részben már nem eredeti.	
3	Lévelé nyílmajor kúráépülete	Lévelényi-major.		Az államosítás után, 1945-1973 között iskolaként működött. Jelenleg is lakott. Cseréppel fedett nyeregtetős, tornácos fehérre meszelt falu-épület. A nyílászárók és a cserépetés régebbi időből származik.	19. század	Jó állapotú.	
4	Kis-Tisza mentőtolgyasó	Kis-Tisza partja a Lévelényi-majoról kb. 900 méterre.		A Kis-Tisza mindkét oldalán található főként őshonos fajkból álló fasor, melyben kocsányos tolgysék, fehér tölgyek, kőrisek találhatók.	Nem áll rendelkezésre adat.	természetserű	
5	Kis-Tisza meder	Kis-Tisza Baks közigazgatási területén.		Baks közigazgatási területét keresztülvezelő, nagy ivó, keskeny holtmeder természetközeli vegetációval	Nem áll rendelkezésre adat.	Jelenlét részébe csatornát mélyítették, de nyomonjáró jórészt eredeti.	
6	Bánhegyi tolgyasó	A Lévelényi-majoról kb. 900 méterre a földút mentén.		900 méter hosszú fasor, az út északi oldalán. Főként kocsányos tolgyból áll, de akác is jellemző számban fordul elő benne. A tájidegen fákban álló déli oldal nem értékes.	Nem áll rendelkezésre adat.	Az őshonos fák sora egyes szakaszokon hiányos.	A hiányos részekben az őshonos fák pótlása.

¹ Forrás: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása, 2017

Sz. szám	Név	Pontos helyszín	Helyszín	Főbb jellemzők	Kor, keletkezés és időpontja	Állapot, állag	Szükséges intézkedés
7	Anyási földvár	Külső-Anyás, a Tisza-töltesről 500 méterre.	Ősi?	Ősi? származású, négyzet alaprajzú földvár. Magassága 1,5-3 méter, helyenként hiányos. Területén a 18. századtól a 20. század közepéig egy kápolna és néhány épület állt. A II. katonai térképleírásból kezdve beazonosítható. A 20. században a tiszai révhöz vezető gátépítés miatt a várat elhagyták. Ennek töltése is megtalálható mellette. Anyás faluhoz vagy a régi dobánykertészetekhez lehet származásilag köze.	Nem áll rendelkezésre adat.	Jórészt megőrződött, de felismerhetőségét rontja a helyenkénti sűrű cserjeborítás.	Cserjertés és a rekonstrukció céljából végzett régészeti feltárás.
8	Anyási úti jegenyenyár	Anyási földvár mentén, a közigazgatási terület déli részén.	Nem teljes jegenyenyár fasor. Helyenként hiányos, talaj is eldőrdül benne.		Nem áll rendelkezésre adat.	Hiányos.	Folyamatos pótlás.
9	Gólyafészek	Felső Anyás	Rendszeresen használt gólyafészek.		Nem áll rendelkezésre adat.	Jó állapotú.	
10	Kis-Kerekmorotva	A közigazgatási terület déli részén.	Nadaskó, magasvárak, gyomos üde gyepék, nyílt változatok alkotta élőhelygyűjtés. A morotva a Kis-Tisza medrének része.		Nem áll rendelkezésre adat.	természetkezeli	hatósági védelem
11	Anyási temető	Anyási településrész.	A temető már a 18. század első felében is létezett. Az 1950-es években még használták. Több kidőlt sírkereket. Környezete régészeti lelőhely.		Legálább 140 éves.	Rossz állapotú, elhagyott. Az orgona jelentősen beerdült.	A temető sírköveinek helyreállítása, cserjertés, bekerítés.
12	Temető	A közigazgatási terület déli részén.	Környezeténél 3-4 méterrel magasabb, 80-82,5 BtH. szintmagasságú árnyékos térszín, ahol régészeti leletek is előfordulnak. Biztosan több település is létezett itt.		Nem áll rendelkezésre adat.	jelentősen nem módosított	A jelentős erdővel nem járó tájajánlás előírása.
13	Kubogócsok	A Tisza-töltes mentén és a Tisza-folyó között.	A kubogócsok (röviden kubok), melyek a tiszai gátak mentén jelenleg nagyobb méretű kőblokkokkal végig építve vannak, a töltesek anyagai szolgáló föld kitermelése által keletkeztek. A gócsok a töltes lábának biztonságos zónájától 80-100 méteres távolságig gyakran több sávban húzódnak. A gócsok eredetileg téglalap alakúak, általában néhány száz négyzetméter alapterülettel, a százevnyi felszapolás után mostanra átlagosan 1 m, maximum 2 méter mélységgel jellemezhetők.		1846-1868	Feliszapolódott, de eredeti formái még élnek.	helyenkénti, részleges rehabilitáció, esetlegesen ökológiai hasznosítással egybekapcsolva

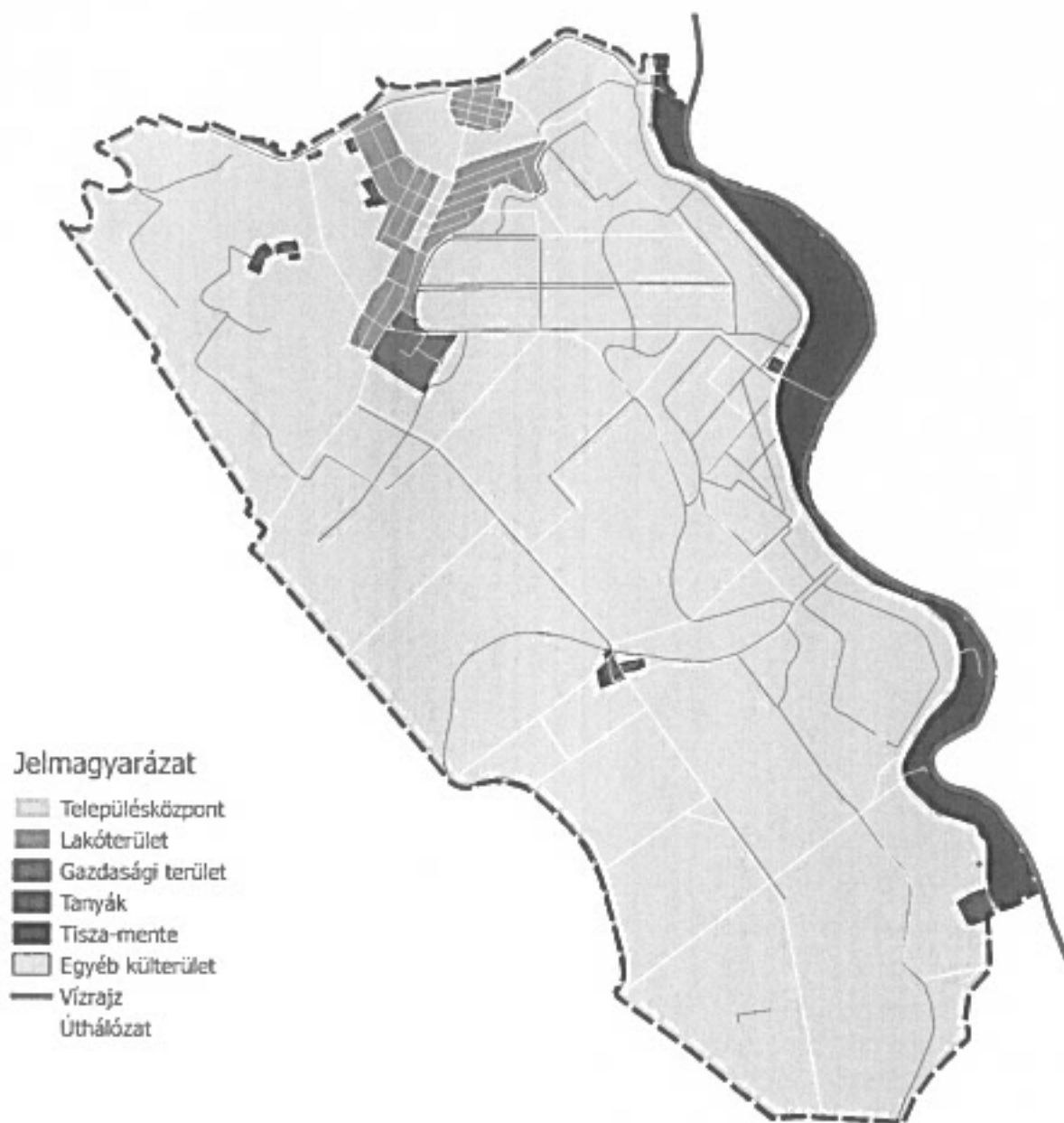
Szám	Név	Pontos helyszín	Hir	Főbb jellemzők	Kör, keletkezés és időpontja	Állapot, állag	Szükséges intézkedés
1	Bakspart	Baks település északi és keleti szegélyén, délre egészen Ópusztaszerig.		A hátság és a Tisza-völgy találkozási vonala, mely 6-7 méter magas tereplepcső formájában jelentkezik. A szabályos oldrtú Tisza oldalazó aróvízával a Hátság peremén magáspartot alakított ki, ameddig a kilépd árva eljuthatnak. Jelentősége Baks esetében kiemelkedő, mivel a falu az áramtós magáspartra települt. A magáspart vonala így a falu településkezdetét is meghatározza.	Nem áll rendelkező adat.	Természetesü	
1	Tisza-folyó	A közigazgatási terület keleti szegélye.		A folyó a közigazgatási terület keleti szegélyén áves megenderekkel fut. Legnagyobb helyi meandere az Anyáskanyar. Mindszentiál átkelőhely (kampt) épült ki rajta. Jelentős a község mindennapi életében játszott szerepe.	Nem áll rendelkező adat.	Állapota több vonatkozásban (nyomvonal, vízminőség, vizjárás) is megváltozott, de ökológiai értelemben természetesen maradt.	
1	Kerekmarotva	A Baks-Mindszenti közötti műút keresztezi.		Természetes lefűződésű morotva. Közel zárt íve a Morotva-zugot fogja közre. A mindszenti komphoz vezető műút keresztlébe rajta. Vize összekötésben áll a Kis-Tiszával.	Nem áll rendelkező adat.	Természetesü, de kissé módosított vizjárású és mederformájú.	
1	Levelényi tölgyes sor	A Levelényi-majorhoz vezető műút mentén, a Levelény-major közelében.		Nem zárt sorban kocsányos tölgyfák az út északi oldalán.	Nem áll rendelkező adat.	Elfogadható állapotú.	
1	Kocsányos tölgyfa	Baks központi belterületének szélén, a Csányteleki utca mellett.		Magányos faegyed erdőterület és gyepterület szélén. Tájéklap jelentős.	Nem áll rendelkező adat.	jó	
1	Kéketyűnyárfa	Az ún. Kéketyűtáblák szélén.		A források szerint több száz éves feketenyár-faegyed egy ősi, de már nem használt út mentén áll.	Nem áll rendelkező adat.	jó	
2	Hosszú morotva	A Baks-Mindszenti közötti műúttól északra.		Természetes lefűződésű morotva. Keleti elvégződését beszántották. Több helyen földút keresztez és csatorna mélyül bele.	Nem áll rendelkező adat.	Közepes. Módosított morfológiájú, de mélyvonala jól felismerhető.	Égyszer a morotvához tartozó, annak folytatásában elhelyezkedő belvizes

5	Név	Pontos helysín	H	Főbb jellemzők	Kor, keletkezés és időpontja	Állapot, állag	Szükséges intézkedés
2	Dongéi meder	A központi belterület északi szomszédságában, Baks és Mariantelep között.	4	A természetes keresztmetselvénű, 2 km hosszú mederszakasz a Dongér-csatorna kiakktizásával jött létre. Az Ős Dongér-szakasz a baksi magaspárt előtött húzódik.	Nem áll rendelkezésre adat.	természetszerű	szántóföld-ésszek felhagyása.
2	magtár	Központi belterület, Perdfi utca.	4	Az egykori Baks-majrhoz tartozó, mára használaton kívülé vált nagyméretű magtár.	19. század	gondozatlan, romló	Felújításra szorul.
2	régi iskola	Fő utca 118.	6	Régi iskolaépület a falu szélén. Jelenleg is lakott. Átalakított. Sűrű fafarkú és nyeregterés épület.	20. század első fele	Hevenként romló az omlás vákolat miatt.	Karbantartás.
2	étnész kut	Mánatelep, a fő utca és Tulipán utca sarkán.		Betonalapú építmény. A hűdég víz a vas anyagu csövön át jut felszámre.	Nem áll rendelkezésre adat.	művi, nem esztétikus	Esztétikusabb megjelenés kialakítása.
2	golyafé szak	Mánatelep, fő utca.		Magasítón elhelyezkedő golyafészek.	Nem áll rendelkezésre adat.	id	
2	Dongér fűzfái	A Dongér-főcsatornában, Bakstói északra.		A Dongér-főcsatorna oldalában felmótt idős, fehér fűz faegyedek. A fák több kilométer hosszan, szórta vagy zártabb sorban helyezkednek el.	Nem áll rendelkezésre adat.	természetszerű	megőrzés, natcsaji védelem
2	Bakstói pusztai tájkép	Bakstói kb. 2,5 km-re, keletre.		Tagoltatlan felszínű, természetközeli vegetációval borított, nyílt tájkép pusztá.	Nem áll rendelkezésre adat.	természetszerű	

Sz. Név	Pontos helyszín	Hir	Főbb jellemzők	Korkeletkezési időpontja	Állapot, állag	Szükséglet intézkedés
2. Lévélő nyímajor lakóépülete	Lévélőnyímajor.		Felethető régi lakóépület, cselemlakás, melyet jelenleg raktárként használnak. A Lévélőnyímajorhoz tartozott. Nyeregtető, vakolt teglaépület. A labazati rész szürke, a falak sárgára meszelték. Déli vége utólagosan toldott.	19. század	elfogadható	állagmegóvás, vakolás, rendezési tervi szabályozás
2. Szabóné falma	Az "Ányósi-kanyaró" 3 km-re északra.		82 Bt. -i szintmagasságú arca mentes kiemkedés, ahol hajdan kunhalom is lehetett.	Nem áll rendelkezésre adat.	jelentősen nem módosított	A jelentős erővel nem járó talajművelés elvárása.
3. Gölyvélő szék	Központi Belterület, Fő utca.		Magasított emelkedő gölyvélőszék.	Nem áll rendelkezésre adat.	Jó	

1. melléklet a .../2017 (...) önkormányzati rendelethez

Településképi szempontból meghatározó területek lehatárolásának térképi bemutatása

2. melléklet a .../2017 (...) önkormányzati rendelethez

Természet- és tájvédelmi szempontból növénytelepítésre javasolt fajok listája

1. Őshonos fafajok

1.	Tudományos név	Magyar név
2.	<i>Acer campestre</i>	mezei juhar
3.	<i>Acer platanoides</i>	korai juhar
4.	<i>Acer pseudoplatanus</i>	hegyi juhar
5.	<i>Acer tataricum</i>	tatár juhar
6.	<i>Betula pendula</i>	közönséges nyír
7.	<i>Carpinus betulus</i>	közönséges gyertyán
8.	<i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>pannonica</i>	magyar kőris
9.	<i>Fraxinus excelsior</i>	magas kőris
10.	<i>Fraxinus ornus</i>	virágos kőris
11.	<i>Malus sylvestris</i>	vadalma
12.	<i>Populus nigra</i>	fekete nyár
13.	<i>Populus termula</i>	rezgő nyár
14.	<i>Prunus avium</i>	madárcseresznye
15.	<i>Prunus padus</i>	zselnicemeggy
16.	<i>Pyrus pyraeaster</i>	vadkörte
17.	<i>Quercus cerris</i>	csertölgy
18.	<i>Quercus petraea</i>	kocsánytalan tölgy
19.	<i>Quercus pubescens</i>	molyhos tölgy
20.	<i>Quercus robur</i>	kocsányos tölgy
21.	<i>Salix alba</i>	fehér fűz
22.	<i>Sorbus aria</i>	lisztes berkenye
23.	<i>Sorbus aucuparia</i>	madárberkenye
24.	<i>Sorbus domestica</i>	házi berkenye
25.	<i>Sorbus torminalis</i>	barkóca berkenye
26.	<i>Staphylea pinnata</i>	mogyorós hólyagfa
27.	<i>Taxus baccata</i>	tiszafa
28.	<i>Tilia cordata</i>	kislevelű hárs
29.	<i>Tilia platyphyllos</i>	nagylevelű hárs
30.	<i>Ulmus glabra</i>	hegyi szil
31.	<i>Ulmus laevis</i>	vénicszil
32.	<i>Ulmus minor</i>	mezei szil

2. Őshonos cserjefajok

1.	Tudományos név	Magyar név
2.	<i>Berberis vulgaris</i>	közönséges borbolya
3.	<i>Cerasus fruticosa</i>	csepleszmegeggy
4.	<i>Cornus mas</i>	húsos som

5.	<i>Cornus sanguinea</i>	veresgyűrű som
6.	<i>Coryllus avellana</i>	közönséges mogyoró
7.	<i>Cotinus coggygria</i>	cserszömörce
8.	<i>Cotoneaster niger</i>	fekete madárpirs
9.	<i>Crataegus laevigata</i>	kétfibés galagonya
10.	<i>Crataegus monogyna</i>	egyfibés galagonya
11.	<i>Euonymus europaeus</i>	csíkos kecskerágó
12.	<i>Euonymus verrucosus</i>	bibircses kecskerágó
13.	<i>Hedera helix</i>	közönséges borostyán
14.	<i>Ligustrum vulgare</i>	közönséges fagyal
15.	<i>Lonicera xylosteum</i>	ükörkelonc
16.	<i>Prunus spinosa</i>	kökény
17.	<i>Prunus tenella</i>	törpemandula
18.	<i>Rosa canina</i>	gyepürózsa
19.	<i>Rosa pimpinellifolia</i>	jajrózsa
20.	<i>Rubus caesius</i>	hamvas szeder
21.	<i>Salix cinerea</i>	rekettyefűz
22.	<i>Spiraea media</i>	szirti gyöngyvessző
23.	<i>Viburnum lantana</i>	ostorménfa
24.	<i>Viburnum opulus</i>	kányabangita
25.	<i>Vinca minor</i>	kis télizöld meténg

A védelmi célú erdősítésre javasolt fa- és cserjefajok:

Fák – kocsányos tölgy (*Quercus robur*), fehér vagy szürke nyár (*Populus alba*, *P.x canescens*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* ssp. *annonica*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), mezei szil (*Ulmus minor*) és tatárjuhar (*Acer tataricum*).

Cserjék – vadrózsa (*Rosa canina*), egyfibés galagonya (*Crataegus monogyna*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), kökény (*Prunus spinosa*).

Utcafásításra, ill. cserére javasolt fafajok:

ezüsthárs (*Tilia tomentosa*), ostorfa (*Celtis occidentális*), csörgőfa (*Koelreuteria paniculata*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*) és vérszilva (*Prunus cerasifera* „Nigra”). Szűk utcákban, ill. a légvezetékek alatt díszkörte (*Pyrus nivalis* „Kartalia”) és piros virágú galagonya (*Crataegus oxyacantha* „Paul’ s Scarlat) telepítendő.

Parkoló-fásításra javasolt fafajok:

csörgőfa (*Koelreuteria paniculata*), virágos és magas kőris (*Fraxinus ornus*, *F. excelsior*), kínai nyár (*Populus simonii*) és gömbjuhar (*Acer platanoides* ‘Globosum’).